

התייחסות לטור של עמית סגל בידיעות אחרונות בנושא "סרבנות"

ראובן בן שלום (רב"ש)

18/8/2023

לפני שאנסה להסביר את הנושא, אציין רק שאני טייס חיל האוויר לשעבר ומשרת בשירות מילואים פעיל בשלוש יחידות שונות (אל"מ במיל). לא שייך לשום מחנה פוליטי, לא חתמתי מעולם על שום דבר ולא איימתי בשום דבר. ולצורך הדיון בלבד, הבה נניח שאני איש ימין, תומך ברפורמה, ומנסה כעת לסייע לחבריי להבין את הצד השני.

באופן כללי, סגל פשוט לא מבין את הסיטואציה. הוא חי בעולם בו מדובר בסך הכל בויכוח "פוליטי" ואז חבורת טייסים מעזה ברוב חוצפתה להפעיל "פרוטקשן" על המדינה על מנת "לשנות את כיוונה". בהשוואה לסרבנים של פעם, סגל במידה מסוימת מכבד מי שהפר פקודה מתוך עיקרון מוסרי הנוגע למשימה, ובו לטייסים ה"מסרבים" כעת כשאין להם בכלל בעיה עם המשימה, אלא רק עם כיווני הממשלה. כל זאת, כאמור, בתוך עולם מושגים שגוי ולכן המסקנות לתפיסתי אינן נכונות.

הפעלת אלימות מאסיבית והרג בני אדם - שזה מה שצבא עושה - בשם מדינה - אפשרית אך ורק כשמפעילי הכוח חשים אמון מוחלט בשרשרת הפיקוד עד הדרג המדינה. נהוג לאחרונה לעקוץ את ה"סרבנים" בטענה שאסור ששירות יהיה "על תנאי". ובכן, זו טעות חמורה. וודאי שיש תנאי - והוא שהאמון הזה מתקיים, ושמאחורי הפקודות יש מדינה דמוקרטית עם החלטות סדורות, חוקיות וערכיות. אין מדובר רק מחשש נקודתי וקיצוני שיקום שר כמו סמוטריץ' וינחה "למחוק את חווארה", אלא זהו תנאי כל יציאה לקרב, סיכון חיים ולקחת חיים. חיילים בצבא של דמוקרטיה אינם ממלאים פקודות באופן עיוור, והם יבצעו את המשימה עם סכין בין השיניים אך ורק אם יש להם אמון בהנהגה. אם אין אמון - אין צבא. חשוב להבין את התרבות הצבאית בה לוחמים יוצאים לקרב ופועלים לממש את המשימה בכל מחיר ממש - חייב להיות ברור שלשליחות כה טוטלית חייב להיות מסד יצוק ואיתן.

מכאן שלהנהגה יש תפקיד קריטי של ביסוס ושימור האמון. שלא לדבר על מארג שלם של הבטים שיגרמו לאנשים לקבל החלטה לשרת ולהתנדב ולתרום ולסכן חיים למען המדינה. אין זה עניין ישראלי בלבד. גם חיל האוויר האמריקאי מתמודד עם סוגיות אלה, וסובל מזה שנים במחסור חמור בטייסים. האחראים אינם אנשים אינדיבידואלים שמחליטים לעזוב לחברת תעופה אלא ההנהגה שצריכה לפעול בכל הגזרות, כולל תמריצים כספיים כדי לשמר כוח אדם. וגם בארה"ב יש משרתים שמסיימים את עשר שנות ההתחייבות ומחליטים מסיבות שונות לעזוב. יש לי חברים שעשו כך עם בחירת טראמפ, כי לא היה להם אמון בו כמפקד העליון, ולא כאדם ערכי שהם מוכנים למות בשליחותו.

ברגע שהמשרתים איבדו את האמון, אין צבא. אפשר להתפלפל, לכעוס, לכנות בכינויי גנאי, ולטעון שדמוקרטיה היא שלטון הרוב (טעות). אבל זה לא ישנה את המציאות. אין זה משנה מה דעתכם האישית על הרפורמה. מאסה אדירה של משרתים איבדו אמון בהנהגה - משילוב של זהות חברי הממשלה, ביניהם עבריינים, מושחתים, משיחיסטים, קיצוניים, גזענים ותומכי טרור, דרך אג'נדה מגזרית המערערת את יסודות הקיום המשותף, וכלה ב"רפורמה" המקודמת בכוחניות ובחוסר רגישות, ונתפסת כמכוונת להרס שיטתי של הדמוקרטיה, מיטוט האיזונים והבלמים, והפיכת ישראל למשטר דיקטטורי כדוגמת דמוקרטיות אחרות שקרסו. ברגע שנסדק האמון - נסדק המסד להכל - ואין להתפלא שהכל מתפרק.

תאמרו - אבל הרפורמה חשובה, מחזקת את הדמוקרטיה, לא תהיה דיקטטורה, ואהוד ברק שטף לכולם את המוח. דעה לגיטימית, אבל אתם חייבים להבין שברגע שכך חשים אנשים רבים - אין להתפלא שכך הם נוהגים. עליכם להשקיע אנרגיה בשכנועם מדוע הם טועים בהבנת המצב. הניסיון להגחיק, לקעקע ולשלול את דרך פעולתם (בגלל שהתוצאה כה קשה ומסוכנת) שגויה. כי פעולתם נכונה על פי תפיסתם את המצב!

לכן כישלוננו של ראש הממשלה כה בולט - לא רק בהיגררות למצב הזה, ולא רק הממשלה הקיצונית, ולא רק מאסת החקיקה ההרסנית לחברה הישראלית, ולא רק בחוסר תבונה בכל שלב - אלא בפוזיציה לעומתית, משתלחת, שרק מעצימה את המצב. מנהיג שלא מצליח להוציא מפיו משפט אחד של חיבור, של הבנה, של תיקון. מנהיג שרק תוקף את מתנגדיו ולא מנסה להיכנס לנעליהם, ולא מנסה דבר פשוט - לשכנע אותם שהוא ראוי לאמונם. למעשה כל התנהלותו ואופן דיבורו מעצימים מחזקים את הנרטיב המרכזי של הצד השני - שהוא שיכור כוח ומכוון להשגת יותר כוח ובדרך להרוס את הדמוקרטיה ולחרב

את המפעל הציוני. שריו משתוללים מילולית מחוללים נזק עצום, ובמו פיהם מובילים עוד ועוד אנשי מילואים להסיק שאין ביכולתם לשרת.

כבר הארכתני, אבל בכל זאת שוב אזכיר שאין מדובר רק ב"רפורמה" אלא מארג שלם של הבטים, שחלקם צפו ועלו על פני השטח, ומובילים ישראלים רבים לחשוב שאין עתיד למדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. הקו החרדי האגרסיבי המגובה בהסכמים קואליציוניים אינו מוביל למדינה "יהודית" אלא למנדט חרדי על המותג "יהדות" ויש יהודים כמוני שחושבים שהם לקחו את היהדות בת ערובה ושנאנחנו בכיוון הרסני. וזו, כמובן רק דוגמא כי יש לנו תחומים רבים בהם אנחנו לא סגורים על עצמנו, ואנחנו חסרי זהות קולקטיבית מספקת, וגם נעדרים מנגנוני יסוד כמו חוקה - ולמעשה מצויים בשלב של כאוס בדרך לגיבוש דמוקרטיה או להתפרקות. מנקודת מבט חיובית אפשר לומר שאנחנו דמוקרטיה צעירה בהקמה. אך אזכיר שבמולדתי הראשונה ארה"ב עברנו מלחמת אזרחים בדרך לגיבוש הזהות. וההיסטוריה הכללית והפרטית שלנו מלמדת ששום דבר לא מובטח ואין דבר כזה "לנצח נצחים".

באשר לרפורמה עצמה רק אומר שכאשר ממשלה מצהירה שבכוונתה לחזק "משילות" ולהוביל למצב בו יהיה לה קל יותר לקבוע ולממש מדיניות, וודאי במדינה הנעדרת מנגנוני איזון רבים, הרי שסביר שיהיה חשש להפרת האיזון הנכון, וצבירת כוח רב מדי עד כדי שינוי משטרי. אך כמובן שכל אחד מאיתנו תופס את הדברים אחרת (אישית חשבת, וגם כתבתי, שנדרשת רפורמה ושנקודת האיזון שלנו לא טובה, מה שמדגים את עומק הכישלון של הממשלה, כי יש רבים שרצו רפורמה, אך לא כזאת ובטח לא ככה).

הערה קטנה על המונח "סרבנות" - כל שאבקש כאן הוא להיצמד לעובדות ולא להמציא דברים מופרכים. כאמור, אני משרת במילואים, אבל אם אחליט להפסיק לשרת במילואים, תהיה זו זכותי המלאה. מתנדב לא יכול לסרב, אלא רק להפסיק להתנדב. ההחלטה שלי תהיה עצמאית, פרטית, ואזרחית, וכמובן לא "הפיכה צבאית". עוד טעות שגרתית היא הבקשה "לא לערב את צה"ל" - מי שמפסיק להתנדב לא מערב את צה"ל אלא מחליט שהוא לא מסוגל ולא מתכוון לשרת שלטון לא דמוקרטי. לאורך השנים עזבו חברים רבים שלי. חלקם פחדו לטוס אחרי כל החברים שנהרגו. חלקם עברו ללמוד ולגור בחו"ל. חלקם רצו להשקיע את מרצם בתחומים אחרים. זכותם המלאה. טייס שסיים את תקופת ההתחייבות לא חייב שום דבר. ואם טייס המשיך ושירת שנים רבות בהתנדבות, ואז יום אחד החליט שהוא כבר לא מתנדב - זכותו, ואין זה משנה מה שיקוליו. תקראו לו סרבן, מורד, בוגד - זה לא ישנה את העובדות.

אגב, לא צריך "רפורמה" ולא דיקטטורה - יכול גם טייס לומר שהוא לא נשאר בגלל שאיתמר בן גביר מונה לשר וזוהי חרפה למדינת ישראל ואין לו אמון בראש ממשלה ובממשלה שזו דרכה. לא מסכימים? אז מה? ככה הוא מרגיש וזכותו ללכת.

אבל כמובן שהבעיה היא שהפעם לא כמה בודדים אלא רבים בבת אחת חשים כך ועוזבים, מה שמייצר בעיה אסטרטגית למדינת ישראל. אין חולק שההשלכות קשות, אך מי אחראי? אנשים פרטיים שפועלים על פי צו מצפונם, או מי שנושא באחריות ועיצב את המציאות והרכיב את הממשלה וניתב את דרכה וממשיך לפעול בווקטור הזה? ראש הממשלה אחראי ועל ראש הממשלה לנווט לכיוון הנכון. ואם הוא באמת ובתמים לא מתכוון להיות דיקטטור, יואיל נא וישכנע בכך.

אני מסכים שיש בעיה פסיכולוגית עם העובדה שטייסים מפעילים מנוף שכזה על הממשלה. למה מי הם? שואלים לא מעט - אז מה אם אתה טייס וקצין בכיר? למה דעתך טובה משלי? והתשובה היא כמובן - חלילה וחס... דעתי שווה, בקלפי ובפייסבוק. יש רק בעיה קטנה - אותי שולחים להרוג ואולי למות. ואם זכותי לא להתנדב להרוג ולמות - ואם אני מחליט ללכת הביתה - אין בכך שום טענה לעליונות דעתי, רק מימוש זכותי על פי השקפתי. זו לא בעיה שלי שאני טייס.

ואם מדובר בטייס שאמור לתקוף באיראן, ואם יש מאה טייסים כאלה שצריכים לתקוף באיראן - אז אולי צודקים הם באמרם: אדוני ראש הממשלה, אם תמשיך בדרך זאת לא תהיה לך תקיפה באיראן. זו אולי יותר אזהרה מהצפוי ולא איום.

אבל אפשר גם להרחיב - אדוני ראש הממשלה, אם תמשיך בדרך הזאת גם לא יהיה לך חיל האוויר, ולא צה"ל, וגם לא תהיה לנו מדינה.